

Mellom frykt og fryd

Spenning og meningsskaping i fortellinger om julenisser

Artikkel til BIN-NORDEN basert på paper presentert i Oslo, oktober 2006

v/Elin E. Ødegaard

Stipendiat

Høgskolen i Bergen/Göteborgs Universitet

I denne artikkelen vil jeg lyssette kulturell meningsskapende praksis; Hva barn og voksne i en barnehage retter sin oppmerksomhet mot og hvordan. I beskrivelser og analyser av meningsskaping med julenisser vil jeg studere hvordan barn og voksne forholder seg til og tar i bruk spenningsfeltet mellom frykt og fryd og hvordan dette skjer i relasjon til noe og noen i tid og rom.

I en studie om små barns og voksnes meningsskaping i lek og samtalefortellinger i en barnehage, måtte jeg revurdere noen av mine forestillinger om barns innholdsmessige fokus i lek og samtaler. Jeg ble slått av alvoret som lå i noen av barnas temavalg. Å være redd var en de følelsene disse barna løftet fram i samtaler med voksne (Ødegaard, 2006a). Jeg ble også konfrontert med tatt for gitte forestillinger, jeg ikke trodde jeg hadde. Det gjaldt først og fremst en romantisk forestilling om det muntre og søte blant de yngste barna i barnehagen og en forestilling om barn som annerledes enn voksne mennesker.

I løpet av det året jeg tilbrakte i denne barnehagen ble julenisser på varierende og mangetydige måter tematisert både av barn og voksne¹. Jeg la merke til at fire av guttene², alle toåringer, ofte lekte sammen. I leken, særlig blant fire av guttene i gruppen ble det å gjøre andre redd og det å være engasjert i leketema hvor redsel på en eller annen måte hadde vært aktualisert, en type lek jeg så gjentatte ganger. Enkelte ganger tangerte denne formen for lek fryd, andre ganger ikke. Når både frykt og fryd ble berørt kunne leken karakteriseres som en spenningslek. Jeg både aner og antar at spenning er en følelse og en situasjon som kan ligge et sted mellom frykt og fryd som en fryktsom, frydefull lek. Jeg så også tydeligere hvordan de voksne på ulike måter gjorde kulturelt innhold tilgjengelige for barn. I deres pedagogiske prosjekter kunne det å skape spenning være sentralt. Andre ganger var den didaktiske praksisen heller preget av systematisk forenkling og tilrettelegging av et innhold (Ødegaard, 2007).

¹ Sjørøvere var et annet dominerende tema i samtaler og lek i denne gruppen. Studier av dette er beskrevet i Ødegaard (2006b) og Ødegaard (2007)

² Hvem som lekte sammen varierte i perioden jeg var der, Julenisseleken engasjerte spesielt 4 av guttene.

Eksemplene og analysen har sitt utspring i en etnografisk studie på en avdeling med 9 barn mellom ett og tre år og tre kvinner i en barnehage i Norge. Der studerte jeg barnehagen innhold ved å fokusere barns og voksnes meningsskaping i lek og samtalefortellinger. Jeg tilbrakte til sammen 290 timer i løpet av året 2003/2004 i barnehagen. Både loggbok og videokamera ble tatt i bruk som redskaper for å huske og for å rekonstruere og skape strukturer i beskrivelser av det som skjedde. Min tilnærming som feltforsker var bruk av delvis deltakende observasjon (Hammersley, 1996, Fangen, 2004). Videokamera ble brukt både spontant og intuitivt som visuell loggbok der fokus var lek og som redskap for systematisk observasjon av måltidssamtaler. I tråd med Czarniawska (2004) gjorde jeg analyser av narrativer med en forståelse av tekstene som tilhørende andre tekster. De fortellinger barn og voksne konstruerer sammen når de sitter og spiser rundt et bord i barnehagen, og de narrativer som jeg skriver fram etter observasjon blir sett som tekster som snakker med andre tekster som er blitt andre steder og til andre tider.

Kulturell meningsskaping

Tema som frykt og fryd, altså følelsesmessige tilstander, har tradisjonelt vært et felt som har tilhørt psykologien. Hensikten med denne artikkelen er i tråd med konferansen samfunnstema, å studere denne siden ved barns meningsskaping som kultur. Det innebærer å gi beskrivelser og drøfte hvordan spenning, som en følelse mellom frykt og fryd er mer enn indre psykologiske tilstander hos barnet. Gjennom sosiokulturelle linser kan barns meningsskaping med julenisser sees som barn og voksnes felles meningsskaping der både de deltakende barna, de voksne og det innholdsmessige tema julenissen har en historisitet, det har skjedd noe før. Julenissen er også virksom et sted der barna og de voksne har møtt julenissen. Dette kan være ulike steder til ulike tider. Nye møter med julenissen blir til i lek og samtaler i barnehagen. Bakhtins dialogisme og spesielt hans bruk av begrepet kronotop (Bachtin, 1991), kan være produktive for å studere innhold og prosesser i barnehagens indre liv i en kontekstuell sammenheng. Den dialogiske ide fra Bakhtin innebærer at virkeligheten alltid er erfart fra en posisjon. Bakhtin forstår posisjonene i kinestetiske (bevegelige) termer som situasjon og hendelse. En hendelse vil alltid være en samtidig hendelse (co-relation) på den måten at når noe hender så vil meningen skapes bare i forhold til noe annet, en forandring i tid og rom (kronos og topos; kronotop). Når fortellinger om julenissen blir til i barns og voksnes fortellinger og lek i barnehagen, så skjer dette i samtidige prosesser.

I tråd med en slik dialogisk forståelse kan redsel også forstås antropologisk som en kulturell skapelse (Scruton, 1986; Stattin, 2000). Det støttes også av Gergen (1994) som forstår følelser som kultur og sosial konstruksjon. Han foreslår at man kan beholde det psykologiske vokabularet som å beskrive følelser som ”å ha angst” og ”å være redd”, men vi kan forlate måten vi forstår følelser på. Tradisjonelt og i ”common sense” forståelser har vi sett på følelser som individuelle, genetiske og biologisk baserte. De har tilhørt forskningsfeltet psykologi, medisin og evolusjonsteori. Jeg ønsker ikke å avvise at følelser som spenning, redsel, angst, frykt og fryd har stor betydning for å forstå spørsmål om overlevelse. Men ved å se følelser som kulturell meningsskapende praksis, får vi et bredere nettverk av hva som er kulturell mening. Slik kan også barnas følelsesmessige meningsskapning bli kulturell praksis. At barns lek i barnehage kan tematiseres nettopp som overlevelse er beskrevet av Löfdahl (2002). I en studie av barns meningsskapning i lek observerte hun et tema, kalt *spenning og eventyr* som ble gestaltet i motsetningene mellom selv å bli redd og skremt samt utsettes for fare og ”det onde” og bli reddet av ”det gode” (Löfdahl, 2002 s. 93).

Spenning som sosiokulturell praksis

En dag sent i november forteller Sander, på to år og åtte måneder, under et måltid at han har vært på et kjøpesenter sammen med sin mor: ”Juletre var der. Så kom julenissen.” Han lener seg bakover i stolen og en bekymret rynke kommer til syne i pannen: ”Skummel julenisse var der”. Marit førskolelæreren ser mildt overasket på ham: ”Var det?” Sander bekrefter at: ”Ja det var det”. Marit fortsetter: ”Hva gjorde den julenissen da?” ”Den var sint”, kan Sander fortelle.

Da Sander fortalte om sitt møte med julenissen på kjøpesenteret, synes det viktig for ham å fortelle at julenissen var sint og at den var skummel. En lesning av denne samtalefortellingen kan være at Sander med sine ytringer gav uttrykk for følelser som kan gjenkjennes som redsel i sitt møte med julenissen. Han blir møtt med overraskelse fra Marit, førskolelæreren. Kanskje ble hennes forestillinger om julenissen utfordret? Sander beskrev ham som skummel. Men julenissen er vel snill?

Når jeg ønsker å studere spenningsfeltet mellom frykt og fryd er det meningsskapning *om noe*; her julenisser. Å være redd for julenissen kan være et uttrykk for usikkerhet. I møte med det ukjente, blir man lett usikker på om det fremmede kan være farlig, eller skummelt, som Sander uttrykte det. I møte med det fremmede kan det ligge en dobbelhet, man kan

kjenne en draging, en interesse som kan være lystbetont. Hos voksne kan vi se dette i den store interessen for krimlitteratur, spenningsfilmer og risikofylte opplevelser. Stattin nevner dette fenomenet med eksempler fra barn og ungdommer som fasineres av spøkelseshistorier og skrekkfilmer (Stattin, 2000). Hos små barn kan vi se den samme fasinasjonen i leker som ”Nå kommer jeg og tar deg” og ”Borte, borte BØ!”. Fasinasjon for denne type spenning ble observert blant flere av barna i denne gruppen. De lekte for eksempel ”Mørke natten” som handlet om å slukke lyset og delta i, både ved å være i og samtidig påføre andre barn – ”det farlige”. Leken foregikk i rom hvor de rakk opp til lysbryteren og kunne lage mørke. Det varierte mellom garderoben, soverommet (ikke i sovetiden) og badet. En annen lek var å gå rundt å lage lyder i et dypt toneleie som om de prøvde ut stemmen til menn, som for eksempel en julenisse og dype toner i høy hastighet, som om de prøvde ut stemmen til store ville dyr. Slike aktiviteter observerte jeg flere ganger. Av og til kunne det se ut som de hadde nok med å leke det for seg selv, som om de prøvde hvordan det var. Andre ganger synes det som om deres prosjekt med leken var å skremme andre barn.

De som trivdes best i denne leken var de som selv praktiserte den. De som ble innlemmet i leken uten selv aktivt å ha søkt seg dit, kunne vise tegn til ubehag, usikkerhet og redsel. Hos de voksne kunne det observeres ambivalens og usikkerhet i hvordan de skulle forholde seg til leken. De lot leken skje, men kom med innspill om at døren skulle være åpen. Var det noen som utrykte sin redsel i gråt, kom de voksne til, slo lyset på og trøstet den som gråt. De barna som selv var i leken, praktiserte ”det farlige”, eller heller kanskje ”det morsomme”? Lek kan gi skinn av å være morsomt og frivillig, men kan like gjerne være påtvunget og skremmende. Noe som blir understøttet av leke- og kulturforskere (Kelly-Byrne & Sutton-Smith, 1984; Klintberg, 2000; Sutton-Smith, 1997).

Det kan også være det spennende i det som skjedde i ”mørke natten” leken og ”ville dyr” leken som var den meningsskapende drivkraften. Spenningshendelsen kan knyttes til en overraskelse i møte med det ukjente. Denne overraskelsen kan ha ulik grad av styrke som i en skalla fra mild overraskelse som vi kan gjenkjenne fra slapstickhumor til sjokkartete opplevelser der det frydefulle blir radert bort. Når voksne introduserer julenissen til små barn, kan det ofte med en forenklet og kulturelt lært forestilling om at det er en gavmild eldre herre med hvitt skjegg og røde klær som kommer fra Nordpolen. I allefall var det denne nissen som kunne leses i narrative som ble til om julenissen i denne barnehagen. Det utelukker ikke at pedagogene kanskje kjente til ulike typer av nisser fra ulike steder, med ulike prosjekter. Han kunne kanskje komme fra Drøbak eller Rovaniemi? Noen vil kanskje kjenne overleverte

historier om de litt sinte fjøsnissene? Andre vil kanskje kjenne til de kristne legendene om den gavmilde og reddende Sankt Nicolaus? Kinoaktive mennesker vil gjerne kjenne den coladrikkende julenissen som ankommer med en trailer fra Coca Cola Company?

Mange barn vil få sitt første møte med julenissen på et kjøpesenter slik det kanskje var for Sander. Da han fortalte sin historie om møtet med julenissen på kjøpesenteret kan det, som beskrevet over, leses som en overraskende opplevelse og/eller som en farlig opplevelse. Han brukte selv ordet *skummel*. Ordene vi bruker er ikke tilfeldige. I følge Bakhtin (1986) er vi aldri den første som snakker. Med Bakhtin som følge kan vi derfor si at Sander tok i bruk ord som var gjort tilgjengelig for ham. Det samme kan vi si om kjøpesenterjulenissen vi fikk høre om. Vi fikk ikke vite hvilken julenissetolkning kjøpesenterjulenissen praktiserte i episoden som Sander referer til. Men uansett så karakteriserte Sander sin følelsemessige tilstand i møte med denne nissen med ordene *skummel* julenisse og *sint* julenisse. Sander fortalte om noe som hadde skjedd på et kjøpesenter og gjenskapte deretter denne hendelsen i barnehagen.

Hans bidrag i denne samtalefortellingen gav meg et minne tilbake om det som var min egen første erindring om julenissen. Det er samtidig et minne om baksiden av en stormønstret stolrygg. Det må ha vært en julaften da jeg var på samme alder som Sander, to eller tre år. En mann med grov stemme og et fremmedartet utseende var kommet inn i stuen og faretruende nær. Jeg må ha funnet det best å betrakte den skjeggete mannen med den grove røsten fra baksiden av en lenestol. De andre voksne i rommet humret og tøyset med mannen og gjorde bestrebelse på å få meg til å komme fram, var han kanskje ikke farlig? Jeg valgte likevel å bli stående bak stolen til julenissen var forsvunnet. At jeg hadde fått gaver som jeg senere kunne pakke opp i betryggende avstand til den fremmede kan ha gitt meg en erfaring som gjorde at jeg ikke kan huske flere julenisser fra min barndom, jeg vet at der var julenisser ved senere anledninger, det er jeg blitt fortalt, men jeg kan likevel ikke huske dem. Julenissen var blitt ufarliggjort gjennom sosial praksis og dermed ikke verd å huske. Så ufarlige var de blitt for meg at jeg først smilte og syntes at julenisseleken i barnehagen var søt. Det var først i prosessen med å se på videoopptak og transkribere samtalefortellingene at jeg hørte etter hva Sander faktisk sa; at det var en skummel julenisse og at julenissen var sint. Ved å bli konfrontert med Sanders ytringer, ble julenisseleken ikke bare søt lenger, den ble mer interessant.

Når voksne blir overrasket over barns redsel for julenissen kan det bero på forestillinger om julenissen som en snill gammel mann, kanskje i tråd med legenden om sankt Nicolaus? Men konfrontert med barns redsel aktualiseres nissen i folkekulturen. Den kunne

være en pest og en plage som vi hører i sangen *Å mannen ville fra nissen flytte, men reisen ble ham til ingen nytte, for høyt på vognlasset nissen lo; jeg tror vi flytter i dag vi to*. Julenissen har også blitt brukt som riset bak speilet; *Om du ikke er snill nå så kommer ikke nissen med gaver til jul*, kan være et utsagn brukt som trussel. Å sette skrekk i barn er beskrevet av antropologer fra studier av barneoppdragelse av de yngste barna på Filippinene³ (Scruton, 1986). Der kunne trusler om å ta vekk det barnet satte pris på og effektivt det, være en måte å disiplinere barn på. Å skremme barn med at julenissen ikke vil komme med gaver om de ikke innordner seg voksne, eksisterer nok som overlevert praksis også i Nordiske land, dog kanskje sagt med dobbel tone; både som trussel og som spøk. Hvordan det dobbelte budskapet oppfattes vil nok variere. Til tross for mange samtaler om julenissen i barnehagen der denne studien ble utført, ble det ikke observert at julenissen ble brukt som en trussel eller for å skremme her. Det var heller spenningen i at det faktisk bodde en nisse på barnehagens loft som var i fokus. Han ble framstilt som en gammel mann som kom med gaver.

Voksne som spenningskapende

Samtalefortellingen og min egen gjenkjennelse av den farlige og samtidig spennende julenissen, fikk meg til å legge merke til julenissen gjentakende ganger i ulike framtoninger og konstruksjoner. Å leke "Julenissen", handlet om å samle leker i en sekk og gi gaver til hverandre eller til de voksne, eller å gå rundt å være grov i målet, gjerne med et hvitt håndkle i munnen som skjegg om det var tilgjengelig. Denne leken foregikk som oftest i det store hovedrommet, men ble også observert ute. I denne leken var fryden mer framtrædende enn frykten. Her var den grove stemmen og den vaggende gangen praktisert på en måte som ble akseptert; leken ble ledsaget av smil hos de voksne. De var like overrasket hver gang en ny gave kunne pakkes opp. Slik tok de i mot gavene med høy grad av deltakelse og gav på denne måten leken høy verdi. Å leke julenisser på denne måten kan betraktes som kjønnet. Julenisseleken handlet om å gi og ta i mot, symbolet gaven ble brukt. Dette kan karakteriseres som en maskulin omsorg som kan antas å være akseptert praksis i en barnehage i vår kultur. Det maskuline er her knyttet til å gå ut å skaffe gavene og så komme tilbake for å gi (Rogoff 2003). Denne praksisen er annerledes enn den maskuline sjørøverpraksisen som ble observert av de samme guttene. Her sto symbolet sverd, som er knyttet til angrep og forsvar sentralt. Kanskje er det omrisset av en omsorgsfull far som blir skapt av de fire guttene når de praktiserer julenisselek?

³ I en folkegruppe kalt Tagalogs. Her var skrekk og skam brukt i oppdagelse av små barn.

Mens de voksne hadde et ambivalent forhold til barnas sjørøverlek, var deres forhold til julenisser entydig positivt. De voksne i gruppen sørget aktivt for å skape og opprettholde en spenning knyttet til teamet julenisser. Allerede i september hørte jeg de voksne i barnehagen fortelle om julenissen som bodde på loftet i barnehagen. Av og til kunne de høre uidentifiserbare lyder og da fikk barna høre at det var julenissen som arbeidet der oppe. De fortalte dette med innlevelse, gjerne innledet med en lav stemme: *Hysj, hør!*

I en studie av voksnes pedagogiske prosjekter i samtaler med små barn som ble foretatt i samme gruppe, ble jeg observant på at det å skape forventinger til noe som skal skje, til et didaktisk innhold, var en av flere pedagogiske prosjekt (Ødegaard, 2007). I en samtalefortelling som ble til en gang i oktober, en hel måned før Sander fortalte sin historie om julenissen fra kjøpesenteret, kunne Marit, førskolelæreren, fortelle at hun hadde truffet på julenissen. Hun bøyde seg framover, så utover bordet og spurte dem om de visste når julenissen skulle komme. Først var det bare Andreas, som var vel to år på dette tidspunktet som så ut til å ville høre. Men da Marit vel hadde startet å fortelle, kom stillheten til rommet. Hun fortalte om da hun møtte julenissen. Han hadde fortalt at han snart ville komme på besøk til alle barna i barnehagen, at han ville komme på julenissefesten i desember. Stemmen hennes var lav og intens. Hun vekslet mellom å være seg selv som forteller og å være julenissen. Da hadde hun grov røst og beveget seg sakte som en gammel sliten, men snill mann. Hun så på barna, en etter en, mens hun fortalte. De fikk vite at julenissen likte grøt med rosiner, sukker og kanel. Etter hvert som fortellingen skred fram deltok flere av barna med gester og ytringer. En av guttene, Andreas bidro i fortellingen med ytringer om at for å lage julenissegrøt måtte de røre, og røre og røre og så til slutt måtte de legge en smørklatt midt på grøten. Flere av barna og Marit rørte i den imaginære gryten og Lucas, en annen av guttene, foreslo mer sukker på grøten. Når ett av barna først tok smekken sin og plasserte den opp under nesen, som et imaginært skjegg, ble bordet raskt forvandlet til en forsamling hvitskjeggete nisser ved at flere barn gjorde det samme. Slik skapte de et julenissefelleskap.

Marits prosjekt var å skape forventninger til en julefest, der tradisjonen var at julenissen kom ned trappen fra loftet med spiselige pakker til alle barna. Hun gjenfortalte om sitt imaginære møte med julenissen med engasjert og tilgjort stemme det som julenissen hadde sagt, og rundt bordet satt det ni barn andektig lyttende. Julenissen ble gjennom hennes presentasjon skapt som en snill gammel mann som spiste julegrøt og som likte rosiner, sukker og kanel på grøten. At det ble skapt en stor grad av spenning i fortellingen ble veldig tydelig når en observerte forsamlingens totale konsentrasjon. I Marits bidrag var det ikke mye frykt å

spore, som bisitter og observatør til denne seansen var det heller fryd og intensitet som preget deltakelsen. Likevel kan de foranliggende fortellingene om julenissen på loftet ha skapt forestillinger av usikkerhet, er det skummelt eller er det heller morsomt? Hva gjør julenisser? Stillheten og konsentrasjonen kan tolkes som tegn på aktiv lyttende deltakelse der barna søker etter mening i rommet mellom frykt og fryd.

At det var spenning Marit skapte, og at hun lykkes i sitt pedagogiske prosjekt, ble enda tydeligere om vi ser det i kontrast til en annen rituell situasjon i denne barnehagen, nemlig samlingsstundene som de hadde noen ganger i uken. Ungene visste da hva som skulle skje og de gledet seg til samlingene. De sang og fikk høre rim og små historier tilpasset aldersgruppen etter utviklingspsykologisk utledete forestillinger om små barns korte konsentrasjonsevne. Innholdet som ble presentert for barna skulle ha kort varighet. For eksempel ble fortellingen om ”Geitekillingen som kunne telle til ti” (Prøysen & Berg, 1957) delt opp på den måten at barna fikk presentert ett dyr om gangen. Etter ti ganger med samlingsstund var hele fortellingen formidlet. Slik fikk de nok konsentrert seg om ett og ett tall og ett og ett dyr; slik at et didaktisk prosjekt knyttet til læring av begreper kunne være realisert, men som en narrativ spenningsopplevelse så det ut til å være for mange brudd. Kontrasten viste seg i oppmerksomheten barna gav fortelleren. Flere av barna lå på putene og rettet sin oppmerksomhet mot andre ting og situasjoner enn fortelleren. Marit tok altså i bruk en annen didaktisk estetikk i samlingsstundene enn hun gjorde når hun fortalte om sitt møte med julenissen under måltidet. Under måltidet tok hun i bruk det vi kan kalle for en spennings estetikk. Hvordan gjorde hun det? For det første benyttet hun det i en situasjon der alle satt samlet rundt ett bord. Hun startet sin fortelling slik generasjoner av fortellere har gjort det siden urtiden; i sammenheng med måltidet.

Bakhtin bruker begrepet adressivitet for å beskrive hvordan den som skriver eller den som snakker vil være orientert mot en aktivt responsiv forståelse (Bakhtin, 1986). Dette blir av Mjør, Birkeland & Risa i omtale av barnelitteratur omtalt som ”å skrive inn ein barnleg lesar” (Mjør, Risa, & Birkeland, 2000). I den samtalefortellingen som Marit inviterte barna med inn i kan vi se at hun tilpasset måten hun fortalte på til sine medfortellere. Hun tok i bruk lekfulle gester som å bevege seg og gjøre til stemmen som om hun var julenissen. Hun komponerte historien med en enkel funksjonsrekke. Plottet ble satt i gang og fortalt med en lav og intens stemme, slik regisserte hun en stigning i spenning. Samtalefortellingen hadde formmessige likhetstrekk med eventyrfortellingen (Gaasland, 1999; Propp, 1968). Måten hun fortalte på, med bruk av lav og tilgjort stemme og hvordan hun tok i bruk lekfulle gester har

klare likehetstrekk med tradisjonell fortellekunst (Jerstad, 2002; Thonsgaard, 1998). Dessuten var Marit i fiksjon, samtidig som hun plukket opp tråder som ble kastet ut av enkelte barn. Samtalefortellingen hadde store likhets trekk med leken. Det var vekslinger mellom fiksjon og metakommentarer som utviklet fortellingen. En lesning av samtalefortellingen er at de lekte sammen mens de fortalte.

”Små barn” og ”store voksne” -lik og forskjellig

I denne artikkelen har jeg, gjennom beskrivelser og analyser av meningsskaping med julenisser vist hvordan noen barn og voksne sammen, på varierende formmessige måter tok tema julenisser i bruk. På denne måten skapes forestillinger og kunnskap om julenisser, en av flere voksne menn som ble aktualisert for og med barn i denne barnehagen. Noen av barna viste gjennom denne studien at de både kan være redde og spenningsøkende parallelt. Det finnes også en samtidighet i selve konstruksjonen av barnehagens innhold. Barns initiativer i samtaler og lek foregår alltid i relasjon til noe og noen. Enkelte voksne viste at det å skape forventninger og spenning er en del av deres didaktiske repertoar. I spenning ligger der kraft, engasjement, intensitet og følelser som barn ikke nødvendigvis må beskyttes mot, men som kan berike deres liv. Et alvor la seg over studien. Dette kan også sees i andre studier av små barns dagligliv i barnehage der barns opplevelsemessige livsverden anskueliggjøres (Bae 2004, Johansson, 2002, 2003; Sandvik, 2000). Eksemplene fra studien kan dermed bidra til å utfordre synet på ”de yngste barna i barnehagen” som en ensartet gruppe med visse trekk som er annerledes enn andre aldersgrupper. Små barn i aldersgruppen rundt 2 års alder kan betraktes som en gruppe mennesker med sin egen kultur; toddlerkultur (Løkken, 2000). Barn og voksne kan også betraktes, ikke først og fremst som en dikotom relasjon, men som både forskjellig og lik (Alanen & Mayall 2001). I denne artikkelen er barn barns og voksnes meningsskaping er sett som en felles kulturell praksis. Spenningsfeltet mellom frykt og fryd har vært studert som narrative tekster som snakker med andre tekster; Fortellinger om julenisser som har en historisitet og som blir gjenskapt i barnehagens narrative innhold. Det kan bidra til å utvide vår forståelse om små barn og om de voksne som har sin arbeidsplass sammen med dem. Det er klart at små barn kan ha visse felles utviklingsmessige trekk og barn og voksne står i ulike posisjoner til hverandre. Det har ikke vært denne studiens ambisjoner å identifisere slike forskjeller. Intensjonene var heller å identifisere det som barn og voksne har felles i barnehagepraksis; nemlig en meningsskapende kulturell praksis. Barn i denne aldersgruppen er sett som mennesker med ulike preferanser når det gjelder valg av tematisk

innhold i lek og samtaler i tråd med det Gulløv viser i sin studie av betydningsdannelse blant barn (Gulløv, 1999). Som i gruppen vi kaller for voksne, er det også i gruppen vi kaller for barn noen som tilrekkes av spenning, som aktivt skaper mening i aktiviteter som ligger i spenningsfeltet mellom frykt og fryd. Blant noen voksne finnes det også en lekende spenningsøking, her illustrert med Marit, som engasjeres og tiltrekkes av muligheter for å leke. Felles for voksne og barn i barnehagen er at de er plassert der samtidig i sted, tid, rom og må forholde seg til hverandre som felles meningsskapere. Både barn og voksne er samtidig deltakere i videre kulturelle kontekster. Slik må det innholdet som produseres i barnehagens indre liv sees i relasjon til livet utenfor barnehagen.

Referanser:

- Alanen, L. & Mayall, B. (2001). *Conceptualizing child-adult relations*. London: Routledge/Falmer.
- Bae, B. (2004). *Dialoger mellom førskolelærer og barn -en beskrivende og fortolkende studie*. Universitetet i Oslo, Oslo.
- Bachtin, M. (1991). *Det dialogiska ordet*. Uddevalla: Anthropos.
- Bakhtin, M.M. (1986). *The Problem of the Speech Genres* (V.W. McGee, Trans.) In C. Holquist og M. Emerson, (Ed.), *Speech Genres and Other Late Essays*. Austin: University of Texas Press.
- Fangen, K. (2004). *Deltagende observasjon*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Czarniawska, B. (2004). *The Uses of Narrative in Social Science Research*. In M. Hardy, A. Bryman (Ed.), *Handbook of data analysis*. London, Thousand Oaks, New Dehli: Sage Publications.
- Gergen, K. J. (1994). *Realities and Relationships -Soundings in Social Construction*. Cambridge, Massachusetts, and London, England: Harvard University Press.
- Gulløv, E. (1999). *Betydningsdannelse blandt børn*. København: Gyldendal.
- Gaasland, R. (1999). *Fortellerens hemmeligheter : innføring i litterær analyse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hammersley, M., & Atkinson, P. (1996). *Feltmetodikk*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Jerstad, M. (2002). *Fortellerkunst : om eventyr, myter, mytiske bilder, historie og fortellerteknikk*. [Oslo]: Mimir fortellerforlag.
- Johansson, E. (2002). *Små barns etikk*. Oslo: Pedagogisk forum.

- Johansson, E. (2003). *Möten för lärande : pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. Stockholm: Skolverket.
- Kelly-Byrne, D., & Sutton-Smith, B. (1984). *The Masks of play*. New York: Leisure Press.
- Klintberg, B. a. (2000). Barns rädslor förr och nu. *Tidsskrift for Børne- & Ungdomskultur* (42), 23-39.
- Löfdahl, A. (2002). *Förskolebarns lek -en arena for kulturellt og socialt meningsskapande* Karlstad University Studies, Karlstad.
- Løkken, G. (2000). *Toddler peer culture : the social style of one and two year old body-subjects in everyday interaction*. Trondheim: Pedagogisk institutt, Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- Mjør, I., Risa, G., & Birkeland, T. (2000). *Barnelitteratur : sjangrar og teksttypar*. Oslo: Cappelen akademisk forl. : Landslaget for norskundervisning.
- Propp, V. (1968). *Morphology of the folktale* (2nd ed.). Austin: Texas.
- Prøysen, A., & Berg, B. (1957). *Geitekillingen som kunne telle til ti*. Oslo: Tiden.
- Rogoff, B. (2003). *The Cultural Nature of Human Development*. New York: Oxford University Press.
- Sandvik, N. (2000). *Når munterhet rommer livets alvor: fenomenet munterhet blant 1-3-åringer i barnehage*. Halden: Høgskolen i Østfold.
- Scruton, D. L. (1986). *Sociophobics : the anthropology of fear*. Boulder, Colo.: Westview Press.
- Stattin, J. (2000). Rädslans estetik. *Tidsskrift for Børne- & Ungdomskultur* (No. 42).
- Sutton-Smith, B. (1997). *The ambiguity of play*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Thonsgaard, K. (1998). *Drømmenes torv: om mundtlig fortællerkunst*. Århus: Klim.
- Ødegaard, E. E. (2007). Meningsskaping i barnehagen –Innhold og bruk av barns og voksnes samtalefortellinger. Akademisk avhandling, Göteborg: Göteborg studies in educational sciences 255.
- Ødegaard, E. E. (2006a). What's worth talking about? Meaning-making in toddler-initiated co-narratives in preschool. *Early Years -An International Journal of Research and Development*, 26(1), 79-92.
- Ødegaard, E. E. (2006b): Kaptein Andreas og hans mannskap: Drøfting av en gutts stemme og hans innflytelse på barnehagens innhold. *Barn* nr 1 s.67-89.

